DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-4-80-26>

УДК 78.074

Криворучкіна Є.Б.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ВПЛИВ АФРОАМЕРИКАНСЬКИХ ВИКОНАВЦІВ НА ТВОРЧІ ТЕНДЕНЦІЇ У СУЧАСНІЙ ПОП-МУЗИЦІ (2010-ТІ РОКИ)

Анотація. Досліджено ринок поп-музики у 2010-х роках, зміну основних тенденцій на ринку поп-музики та модифікацію акцентів у змісті синглів поп-виконавців. Вплив афроамериканських виконавців вивчається на прикладі творчості Бейонсе, а саме її альбомів *Homescoming* (2018), *Beyonce* (2013) та *Lemonade* (2016), адже ці роботи є найбільш показовими для обраних цілей статті. Визначено, яким чином діяльність виконавиці поступово змінює ставлення суспільства до афроамериканської культури. Проаналізовані елементи та тенденції, що були запозичені молодими артистами з творчості Бейонсе. Авторитетність, високі оцінки критиків, кількість новаторських стилістичних елементів, що згодом були використані іншими популярними музикантами, дозволяють відзначити важливу роль Бейонсе у сфері поп-музики.

Ключові слова: поп-музика, афроамериканська культура, творчий вплив, Бейонсе, афроамериканські виконавці.

Kryvoruchkina Yelyzaveta

Taras Shevchenko National University of Kyiv

THE IMPACT OF AFRICAN AMERICAN PERFORMERS ON CREATIVE TRENDS IN CONTEMPORARY POP MUSIC (2010S)

Summary. The pop music industry of the 2010s has been changing, that's why we explored the shifting of the trends and accents not only in the music as it is, but in the pop music sphere at all. The influence of African-American artists is explored through the work of Beyoncé – namely her albums *Homescoming* (2018), *Beyonce* (2013) and *Lemonade* (2016). Beyoncé is part of cultural imagery of African American people, especially in the USA. It is determined how the performer and her works is gradually changing the attitude of the society to the African American culture. The development of contemporary pop music would be impossible without authoritative figures who educate society and change stereotypical attitudes. In the article, we emphasized the importance of an artist's deep understanding of the problems faced by black people. The authority, the high ratings of the critics, the number of innovative stylistic elements that were later used by other popular musicians make it possible to point out Beyoncé's important role in the field of pop music. The introduction of African-American culture in the field of pop music opens up new possibilities for creative experiments and gives young black performers the chance for development. In the article, we analyzed the stylistic elements and trends that the young performers borrowed from Beyoncé. Such an analysis gave the author the opportunity to once again be convinced of the need to study the influence of the artist on popular culture. A conclusion was drawn on the importance of researching the work of other key modern black figures in contemporary pop music. We have identified how Beyoncé's new approach has influenced the pop music industry, in particular the release of albums, creative material, as well as their promotion and advertising. In addition, we drew attention to a new style of communication with the listener through creativity, which the performer brought to pop music with the release of her album *Lemonade* (2016). We draw attention to the fact that the study of the influence of a particular artist on pop music is more studied by music critics than by scientists, so the field for study is still wide.

Keywords: pop music, African American culture, creative influence, Beyoncé, African American performers.

Постановка проблеми. Поп-музика із самого початку свого існування зайняла вагоме місце у світовій популярній культурі. З середини ХХ століття поп-музика створює певні стилістичні наративи, впливає на настрої суспільства, задає тенденції у різних сферах діяльності людини (у засобах масової інформації, моді, дизайні та навіть у маркетингу та економіці). Аналіз популярної музики певного проміжку часу дозволяє прослідкувати не лише зміну у смаках аудиторії, а й виокремити конкретні напрямки впливу на популярну культуру як таку. З 2000-х років особлива увага суспільства прикута до нових афроамериканських виконавців, які привнесли у поп-музику стилістичні особливості хіп-хопу, R'n'B, соулу та джазу, та сформували нові закономірності створення успішних синглів (Бейонсе, Ріанна, Фарелл Уільямс, Кріс Браун і т.д.).

Внаслідок масштабності та широти впливу афроамериканських виконавців 2010-х років на розвиток поп-музики, деталізацію такого впливу

здійснено на основі творчості Бейонсе. Аргументацією такого вибору є кількість нагород та проданих записів, визнанням критиків, започаткованими тенденціями та стилем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Поп-музика як частина масової культури існує майже 100 років, проте ґрунтовні дослідження почали з'являтися лише наприкінці минулого століття. Цю тему вивчають здебільшого американські вчені, адже американський музичний ринок наразі є найбільш новаторським та саме він задає тенденцію розвитку для поп-музики інших країн.

Вплив афроамериканської культури на поп-музику вивчається здебільшого темношкірими вченими, які є безпосередньою частиною афроамериканського суспільства та можуть аналізувати тенденції зсередини. ґрунтовними є роботи Ф.М. Хедлі [3] та В.Т. Беррі, які цілеспрямовано досліджують роль музики у житті підлітків афроамериканського походження. Окрім цього, не-

ймовірно важливою для аналізу впливу південноамериканської та африканської культур на популярну музику є праця Б. Лі Купера «Сприяння соціальним змінам через повтори звуків: чорношкірі музиканти як творці та відроджувачі, 1953-1978». Він досліджує елементи, які переймали від «чорної» культури «білі» музиканти, та наскільки важко було зарекомендувати себе афроамериканському виконавцю [1].

Діяльність та творчість Бейонсе досліджують здебільшого музичні критики престижних видань – А. Тейлор та Б.Х. Пінтер з «BBC», Р.Р. Пенніс з «NBC», Дж. Невінс з «The Guardian» та інші. Вони аналізують іконографію виступів співачки, особливо акцентуючи увагу на одній з її останніх робіт – концертному фільмі «Homecoming» [5]. Вплив співачки на популярну культуру вивчають такі вчені як К. Верналіс, Дж. Кінг, М. Стербенц. Вони створили спільну працю «Знайомство: APES**T», у якій проаналізували сингл Бейонсе «APES**T» та виокремили новаторські елементи, введені співачкою [4].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на розповсюдженість поп-музики та велику кількість артистів, слухачів та фанатів, роль цього музичного жанру нерідко знецінюється. Як наслідок, наукове дослідження історії поп-музики та її впливу на масову думку та популярну культуру не є достатнім.

Формулювання цілей статті. Враховуючи недостатню увагу наукової спільноти до дослідження творчості афроамериканських виконавців 2010-х років та майже повну відсутність вітчизняних публікацій з досліджуваної проблематики, вважаємо необхідним поглиблення вивчення впливу новаторських елементів, привнесених афроамериканськими виконавцями на розвиток поп-музики та трансформацію її світових трендів.

За приклад взято творчість американської співачки Бейонсе, а саме її альбоми «*Homecoming*», «*Beyonce*» та «*Lemonade*».

Виклад основного матеріалу. Інститут продюсування та звукозапису популярної музики досить довго геттозував темношкірих виконавців та вважав, що їх творчість може бути орієнтована лише на відповідну аудиторію. Більш того, Б. Лі Купер у своїй роботі «Сприяння соціальним змінам через повтори звуків: чорношкірі музиканти як творці та відроджувачі, 1953-1978» [2, с. 2] наводить приклади того, як пісні афроамериканців ставали популярними лиш після їх переспівування білим артистом. Так, пісня «Hound Dog» Віллі Мея Торнтон, випущена у 1953 році, стала хітовою лише у 1956 після її переспівування Елвісом Преслі. Досліджуючи розвиток ринку популярної музики, можемо прослідкувати закономірність – для того, щоб увійти у сферу «мейнстрімної» музики, ще 15 років тому темношкірі виконавці вдавалися до методу «кросоверу», тобто поєднували соул, джазові, хіп-хопові та інші притаманні їм музичні напрямки із типовими елементами поп-музики. Американський дослідник популярної музики Девід Бреккет визначив таку тенденцію: звукозаписуюча індустрія, а також чарти Billboard розділяють музику за жанрами (в основному це робиться для розширення аудиторії), цим самим визначаючи, які саме

треки стануть популярними [1, с. 3]. Відсутність належної фінансової, дистриб'юторської та рекламної підтримки для R'n'B композицій майже унеможливлювала зростання їх популярності та кимі ж темпами, як це було б з поп-піснею.

Аналізуючи постать Бейонсе Жизель Ноулз-Картер, відомої за скороченим варіантом свого ім'я, можемо зробити висновок про те, що наразі ситуація на музичному ринку доволі видозмінилася. У 2019 році вона посіла 6 місце у рейтингу найбагатших музикантів року за версією престижного видання «Forbes», а отже слухач готовий платити за її аудіо, відеоконтент та відвідувати її концерти.

Бейонсе Ноулз є представницею афроамериканської культури, тому її творчість та соціальна діяльність здебільшого присвячена ствердженню свого походження та боротьбі за права темношкірого населення. Окрім цього, виконавиця є феміністкою та виступає за бодіпозитив (соціальний рух, що вчить приймати своє тіло та протистоїть «загальноприйнятим стандартам жіночої краси»). У тематиці фемінізму Бейонсе робить вагомий акцент на ролі афроамериканської жінки у суспільстві, адже, окрім расової дискримінації, жінки стикаються із сексизмом та мізогінією.

Як сама співачка зазначила у своїй пісні «Formation» (*Lemonade*, 2016), її батько є вихідцем зі штату Алабама, а мати – з Луїзіани. Усі три вищеперераховані штати є частиною так званого «чорного поясу» Сполучених Штатів Америки, який отримав свою назву через високий відсоток мешканців афроамериканського походження. За етнічною приналежністю мати співачки, Тіна Ноулз, є креолкою – у її роду були афроамериканці, корінні американці та французи.

Враховуючи усе це, можемо зробити висновок про високий рівень розуміння співачкою різномірних проблем, з якими стикається чорне населення США. Серед проблемних тем можна виокремити: особливості ставлення мас до чорношкірих жінок; упереджене ставлення правоохоронців та білого населення до афроамериканців («чорношкірий = злодій»); систематичне приниження досягнень та успіхів афроамериканців; недооцінка білим населенням глибини «чорної культури» і т.д.

У 2019 році вийшов фільм «Homecoming», автором, виконавчим продюсером та режисером якого стала сама Бейонсе. Стрічку присвячено виступу Бейонсе на фестивалі Coachella у 2018 році. Виконавиця стала першою жінкою-хедлайнером афроамериканського походження – це стало визначною подією не лише для темношкірого суспільства, а й для поп-музики в цілому. Варто врахувати, що серед визначних популярних виконавиць різних музичних жанрів, саме Бейонсе стала першою, кого фестиваль запросив на головну сцену.

Особливістю і виступу, і фільму є тематика Історично чорних вищих навчальних закладів. Homecoming підкреслює важливість освіти для афроамериканців: до Громадянської війни темношкіре населення не мало законної можливості здобувати освіту у більшості південних районів Сполучених Штатів Америки. Окрім цього, аналізуючи коментарі користувачів соціальних мереж про фільм, можемо прослідкувати зростання

престижності Історично чорних навчальних закладів. Більшість студентів, за їх дописами, не могли повною мірою оцінити важливість належності до спільноти та з гордістю визнати власне афроамериканське походження. Дехто відзначає роботу принципу «Якщо мій улюблений артист пишається своєю расою, то я також можу».

У виступі на фестивалі Coachella Бейонсе використала символіку Партії Чорних Пантер (англ. *Black Panther Party for Self-Defense*) – афроамериканської соціалістичної організації, що виступала за права темношкірого населення, їх емансипацію, соціальні гарантії, а також боролася з расизмом, у тому числі через озброєні патрулі самооборони. Ці деталі є особливо важливими у нинішній час, коли президентом Сполучених Штатів Америки є Дональд Трамп, який відомий своїми расистськими твердженнями та політикою, що не сприяє ствердженню прав темношкірого населення в Америці.

Вплив виступу співачки на фестивалі Coachella можемо оцінити, проаналізувавши, кого було запрошено на головні сцени для виступу у 2019 році. Темношкірих виконавців стало відчутно більше: серед них Childish Gambino, Tame Impala, Соланж, Жанель Монеї, Халід та ін. Якщо раніше фестиваль надавав перевагу афроамериканським виконавцям лише у стилі хіп-хоп, то наразі можемо прослідкувати жанрову диверсифікацію. У 2020 році усі три хедлайнери були темношкірі – Rage Against the Machine, Тревіс Скотт, Френк Оушен, що також можна пов'язати із впливом Бейонсе на фестиваль.

Разом із фільмом «Homescoming» Бейонсе без попередження та реклами випускає концертний альбом, що містить усі треки з виступу на фестивалі, що виконані наживо. Та це не перший випадок, коли Бейонсе ігнорує промо та піар. 13 грудня 2013 року Бейонсе випустила альбом *BEYONCE*. Ця робота була першою та унікальною, що вийшла без будь-якого промо та попереджень. Для музичної спільноти це був безпрецедентний випадок – більшість виконавців все ж повідомляють про роботу над платівкою завчасно, випускають рекламні сингли, відвідують телевізійні шоу та активно дають інтерв'ю. Проте, авторитет, зароблений Бейонсе після виходу її четвертого альбому 4, дозволив їй порушити неписані правила випуску матеріалу. Цікавим є те, що за даними чартів *Billboard* тираж продажів становив 80,000 лише за перші три години. Не зважаючи на повну відсутність реклами, Бейонсе дебютувала під #1 у найпрестижнішому альбомному чарті *Billboard* 200 з продажами у 617,000 копій. Альбом очолив магазин iTunes в 106 країнах, що стало абсолютним рекордом в історії музики.

Як наслідок, відомі артисти також почали випускати альбоми без реклами та попередження. Серед них Кендрік Ламар, Канье Уест, Емінім, Аріана Гранде та ін. Престижне музичне видання *VBC* назвало подібний хід «Синдром Бейонсе».

Музичний критик «VBC» Генрі Найт зробив висновок, про те, що Бейонсе змінила ведення бізнесу на музичному ринку. Ми погоджуємося з цією тезою, адже, створивши у 2010 році власну інтертеймент-компанію «Parkwood Entertainment», виконавиця почала залежати від самої себе

та власних правил, на відміну від переважної більшості інших відомих виконавців, що ведуть свою діяльність згідно плану, передбаченого продюсерським лейблом. Лейбли працюють переслідуючи комерційний успіх, саме тому альбоми більшості артистів є компіляцією синглів, що добре покажуть себе у чартах. При цьому, творча цілісність платівки втрачається, що відзначають оцінки музичних критиків.

Альбом *BEYONCE* є візуальним, тобто має концептуальний відеокліп до кожного треку, що у ньому міститься. Аналізуючи історію популярної музики, розуміємо, що таке рішення не є абсолютно новаторським, адже першими, хто пішов на творчий та фінансовий ризик знімання декількох кліпів одночасно були The Beatles у 1964 році. На перетині 2000-2010-х років музичні відео почали втрачати сенс, а інколи були навіть не пов'язаними із музичною композицією. Більше того, популярності починає набувати сервіс YouTube, який швидко стає найбільшим відеохостингом, тобто музичні відео стають доступні великій кількості людей із можливістю коментування та виставляння оцінок «подобається» або «не подобається». Вже з 2011 року до розрахунку успішності виконавця музичні чарти та критики почали включати кількість переглядів його кліпів на YouTube.

Впливовою роботою також є шостий альбом співачки *Lemonade*, що був випущений у 2016 році. Ця платівка також візуальна, проте відрізняється від попередньої сюжетною цілісністю. Бейонсе знайомить слухача із проблемою власного особистого життя – зрадою її чоловіка. Аудиторія немов стає частиною процесу примирення та супроводжує виконавицю на шляху до прощення. Музичні критики високо оцінили такий рівень взаємодії співачки зі слухачем, адже Бейонсе дає інтерв'ю доволі рідко та майже не спілкується з пресою.

Варто відзначити, що інші артисти та виконавці також почали ділитися елементами власного особистого життя через свою творчість, змушуючи слухачів шукати приховані загадки у піснях та кліпах. Так, Аріана Гранде у 2019 році випустила платівку *thank you, next*, яка повністю присвячена її стосункам та проблемам у особистому житті – смертю колишнього хлопця, розставанню із нареченим і т.д. За такою ж схемою, натяки про статус свого особистого життя через творчість давали Джастін Бібер, Селена Гомез та The Weeknd.

Лейтмотивом альбому *Lemonade* є ствердження власного афроамериканського походження співачки. Чимало сцен було знято на території так званого «Чорного поясу США» – у штатах Техас, Луїзіана, Алабама і т.д.. Більш того, артистка протягом усього фільму робить відсилки до африканської культури. На початку фільму вона з'являється у образі африканської богині Ошун, що у племені Йоруба вважається покровителькою кохання та плодючості. У деяких сценах Бейонсе та інших акторів можна побачити із традиційним для вищезазначеного племені Йоруба розписом Орі на обличчі. Протягом усього фільму на її голові глядач бачить своєрідний тюрбан, що є традиційним елементом одягу у багатьох африканських країнах та має назву «анкара». Співачка використовує ці образи та символи за-

для привернення уваги до глибини та розмаїтості африканської культури, яка й досі є традиційною для темношкірого населення.

Після виходу стрічки, найпопулярніше американське розважально-комедійне телешоу «Saturday Night's Live» створило гумористичний ролик «День, у який Бейонсе стала чорношкірою» (англ. The Day Beyonce Turned Black). Це була своєрідна відповідь американського телебачення на зауваження «білих» музичних критиків та глядачів, що були обурені глибоким зануренням Бейонсе у африканську культуру, адже до цього для середовища поп-музики було незвичним робити акценти на власному походженні або додавати культурні символи та паттерни до творчих робіт. Важливо зазначити, що, після виходу альбому *Lemonade*, чимало молодих темношкірих виконавців також почали використовувати у своїх роботах елементи африканської культури або підкреслювати власне походження. Так, виконавиця Lizzo використала тематику Історично чорних вищих навчальних закладів у своєму кліпі на пісню «Good As Hell» (2020 р.), репер Кендрік Ламар почав з'являтися у кліпах у національних африканських головних уборах («All The Stars», 2018 р.) і т.д.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У 2010-х роках Бейонсе стала однією з тих, хто повністю змінив ринок поп-музики та ведення бізнесу у цій індустрії. Новаторський підхід до просування музики визначив подальші тенденції не лише для молодих виконавців, а й для тих артистів, які давно на сцені. Сміливе використання унікальних африканських образів дало поштовх для нової когорти темношкірих виконавців – наразі вони складають свої хореографічні групи з афроамериканців, використовують зачіски, орнаменти та одяг, що є традиційними для їх культури. Більш того, «білі» артисти також намагаються перейняти деякі елементи африканської культури та образів, хоча наразі лише для однієї-двох творчих робіт.

Зміна усталених стереотипів внаслідок сучасного позиціонування афроамериканських виконавців на ринку актуалізує перспективи подальших досліджень, серед яких пріоритетного значення набуває вивчення зміни ставлення суспільства до темношкірого населення, коливання рівню дискримінації у певних країнах та модифікації тенденцій у сфері шоу-бізнесу. Ґрунтовно невивченими залишаються творчі доробки Ріанни та Каньє Уеста, які у 2007-2011 роках задали вектори розвитку популярної музики на майбутнє десятиліття.

Список літератури:

1. Brackett D. The Politics and Practice of 'Crossover' in American Popular Music, 1963 to 1965 // *The Musical Quarterly*. 1994. № 78. Pp. 74–97.
2. Cooper B. L. Promoting Social Change Through Audio Repetition: Black Musicians as Creators and Revivalists 1953-1978 // *Journal of Popular Music Studies*. 2018. URL: <https://jpms.ucpress.edu/content/30/3/45>
3. Hadley F. M. A Response. Promoting Social Change Through Audio Repetition: Black Musicians as Creators and Revivalists 1953-1978 by B. Lee Cooper / Fredara Mareva Hadley // *Journal of Popular Music Studies*. URL: <https://jpms.ucpress.edu/content/30/3/57>
4. Introduction: APES**T [C. Vernallis, J. King, M. Sterbenz and other] // *Journal of Popular Music Studies*. 2018. URL: <https://jpms.ucpress.edu/content/30/4/11>
5. Taylor A. The iconography behind Beyonce's 'iconic' Coachella sets // *BBC*. 2018. URL: <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-43783861>

References:

1. Brackett, D. (1994). The Politics and Practice of 'Crossover' in American Popular Music, 1963 to 1965. *The Musical Quarterly*, vol. 78, no. 4, pp. 74–97.
2. Cooper, B.L. (2018). Promoting Social Change Through Audio Repetition: Black Musicians as Creators and Revivalists 1953-1978. *Journal of Popular Music Studies*, vol. 30, no. 3, pp. 45–56. Available at: <https://jpms.ucpress.edu/content/30/3/45>
3. Hadley, F.M. (2018). A Response. Promoting Social Change Through Audio Repetition: Black Musicians as Creators and Revivalists 1953-1978 by B. Lee Cooper. *Journal of Popular Music Studies*, vol. 30, no. 3, pp. 57–62. Available at: <https://jpms.ucpress.edu/content/30/3/57>
4. Vernallis, C., King, J., Sterbenz, M., Ellis, G., Lochard, G., Oore, D., Lyon, E., Gaunt, K., & Chapman, D. (2018). Introduction: APES**T. *Journal of Popular Music Studies*, vol. 30, no. 4, pp. 11–70. Available at: <https://jpms.ucpress.edu/content/30/4/11>
5. Taylor, A. (2018). The iconography behind Beyonce's 'iconic' Coachella sets. *BBC*. Available at: <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-43783861>